

TÜRKMENISTANYŇ KANUNY

Harby gullukçylaryň hem-de olaryň maşgala agzalarynyň statusy we sosial taýdan goralyşy hakynda

Şu kanun harby gullukçylaryň hukuklaryny, azatlyklaryny, borçlaryny we jogapkärçiligini belleýär, harby gullukçylary, harby gullukdan boşan raýatlary hem-de olaryň maşgala agzalaryny hukuk hem sosial taýdan goramak barada Türkmenistanyň döwlet syýasatynyň esaslaryny kesgitleýär.

I bölüm UMUMY DÜZGÜNLER

1-nji madda. Harby gullukçylar we olaryň statusy

1. Harby gullukçylaryň statusy – harby gullukçylaryň kanun arkaly bellenen hem-de döwlet tarapyndan kepillendirilen hukuklarynyň hem-de azatlyklarynyň, şeýle-de olaryň gulluk borçlarynyň we jogapkärçilikleriniň bütin jemini aňladýar.

2. Harby gullukçylaryň jemgyýetdäki hukuk statusynyň aýratynlyklary olara döwleti eli ýaragly goramak barada ýüklenen borçlar bilen, olaryň öz öňünde goýlan wezipeleri islendik şertlerde, sol sanda janyny töwekgellige salmak arkaly, gürrüňsiz ýerine ýetirmek zerurlygyny duýmak jogapkärçiligi bilen kesgitlenýär.

3. Harby gullukçylaryň käbir umumyraýat hukuklarynyň hem azatlyklarynyň çäklendirilmegi olaryň harby gullugy geçmeginiň aýratynlyklary bilen baglanyşyklydyr, şeýle çäklendirmeler bolsa şu kanun arkaly, beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalary arkaly bellenyär hem-de şol çäklendirmeleriň öwezi harby gullukçylara degişli ýeňillikleriň berilmegi bilen dolunýar.

4. Harby gullukçylar harby gullugy "Harby borçlulyk we harby gulluk hakynda" Türkmenistanyň kanunyna laýyklykda harby bölümlerde, korabllarda, kärhanalarda, edaralarda, guramalarda, harby okuw mekdeplerinde (mundan beýläk harby bölümler) geçýärler. Harby gullukçylara ofiserler, harby okuw mekdepleriniň talyplary, diňleýjileri, harby gulluga borçnama boýunça giren seržantlar,

starşinalar, esgerler we matroslar (mundan beýläk harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylar) harby gullugy çagyryş boýunça geçýän seržantlar, starşinalar, esgerler we matroslar, şeýle hem harby okuw mekdepleriniň talyplary – borçnama baglaşmanka (mundan beýläk harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylar) degişlidir.

Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän ofiserleriň hukuklary harby gullugy borçnama boýunça geçýän ofiserleriň hukuklary bilen deňleşdirilýär.

5. Harby gullukçylara Türkmenistanyň raýatlary üçin bellenen resminamalar, ýagny olaryň şahsyýetini hem raýatlygyny tassyklaýan resminamalar, şeýle hem harby gullukçylaryň şahsyýetini hem hukuk ýagdaýyny tassyklaýan resminamalar berilýär.

6. Harby gullukçylaryň uruş döwründäki hem-de adatdan daşary ýagdaý şertlerindäki statusynyň aýratynlyklary "Goranmak hakynda", "Türkmenistanda mobilizasion taýýarlygy we mobilizasiýa hakynda", "Adatdan daşary ýagdaýlaryň önüniň alynmagy we ýok edilmegi hakynda" Türkmenistanyň kanunlary bilen düzgünleşdirilýär.

7. Ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet edaralary, ýerli öz-özünü dolandyryş edaralary, kärhanalar, edaralar we guramalar özleriniň ygtyýarlyklarynyň çäklerinde harby gullukçylara, harby gullukdan boşan raýatlara hem-de olaryň maşgala agzalaryna durmuş şertlerini gowulandyrmak boýunça goşmaça ýeňillikler belläp bilerler.

2-nji madda. Harby gullukçy statusyny edinip bilýän raýatlar

1. Raýatlar harby gulluga başlanlaryndan (çagyryş boýunça harby gullukçylar üçin çagyryş nokadyndan gaýdan gününden başlap) harby gullukçy statusyny edinýärler, harby gullugy tamamlanlaryndan soň bolsa (harby hasaba durmak üçin harby gullukça berlen buýruk hatyndaky kesgitlenen möhletden gijä galyňman) harby gullukçy statusyndan kesilýärler. Harby gullugyň möhleti "Harby borçlulyk we harby gulluk hakynda" Türkmenistanyň kanuny boýunça kesgitlenýär.

Harby ýygnaýyşyklara çagyrylan raýatlara harby gullukçy statusy şu kanunda we Türkmenistanyň beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalarynda göz önünde tutulan halatlarda hem-de tertipde degişli edilýär.

2. Ýesir alnan, şeýle hem bitarap ýurtlarda tutulyp saklanan harby gullukçylar özleriniň harby gullukçy statusyny saklap galýarlar. Türkmenistanyň döwlet häkimiýet we dolandyryş edaralary hem-de harby serkerdelik halkara hukugynyň kadalaryna laýyklykda harby gullukçylary boşatmak barada çäre görmäge borçludylar.

3. Harby gullukçylaryň maşgala agzalaryna, harby gullukdan boşan, şol sanda öňki SSSR-iň Ýaragly Güýçlerinden boşan raýatlara hem-de olaryň maşgala agzalaryna Türkmenistanyň kanunlarynda göz önünde tutulan ýeňillikler degişlidir.

4. Harby gullukçy kazyýet tarapyndan iş kesilip, azatlykdan mahrum edilen mahalynda, olaryň harby gullukçylaryň statusynda göz önünde tutulan sosial goraglylygynyň, şeýle hem olaryň maşgala agzalarynyň sosial goraglylygynyň durmuşa geçirilmegi Türkmenistanyň kanunlarynda göz önünde tutulan tertipde ýatyrylýar ýa-da çäklendirilýär.

3-nji madda. Harby gullukçylaryň, harby gullukdan boşan raýatlaryň we olaryň maşgala agzalarynyň hukuk we sosial taýdan goralmagynyň kepillendirmeleri

1. Harby gullukçylar üçin şu kanun tarapyndan olaryň eýeleýän wezipelerini, nähili harby atlarynyň bardygyny, harby gullugyň umumy möhletini, amala aşyrylan maksatlaryny hem-de harby gullugy geçmegiň tertibini we şertlerini hasaba almak bilen bir hukuk ulgamy we durmuş goragy kesgitlenilýär.

2. Harby gullukçylary, harby gullukdan boşan raýatlary hem-de olaryň maşgala agzalaryny hukuk we sosial taýdan goramak döwletiň wezipesine girýär we ol şulary göz önünde tutýar:

1) döwlet häkimiýet edaralary, harby dolandyryş edaralary we ýerli öz-özüňi dolandyryş edaralary tarapyndan olaryň hukuklarynyň, ýeňillikleriniň, kepillikleriniň we öwezlerini dolmak boýunça tölegleriniň amala aşyrylyşyny;

2) görkezilen adamlaryň sosial goraglylygyny kämilleşdirmegi;

3) olaryň ömrüni we saglygyny goramagy, şeýle hem harby gullugyň häsiýetine hem-de jemgyýetde eýeleýän ornuna laýyk gelýän durmuş şertlerini döretmäge gönükdirilen beýleki çäreleri amala aşyrmagy.

3. Şu kanunyň ýerine ýetirilişine döwlet häkimiýet we dolandyryş edaralary, ýerli öz-özüňi dolandyryş edaralary, harby dolandyryş edaralary tarapyndan gözegçilik edilýär, şeýle-de harby gullukçylaryň statusy, harby gullukdan boşan raýatlaryň hem-de olaryň maşgala agzalarynyň hukuk we sosial taýdan goraglylygy hakynda kanunçylygyň berjaý edilişine Türkmenistanyň Baş prokurory we oňa tabyn prokurorlar gözegçiligi amala aşyýarlar.

4-nji madda. Harby gullukçylaryň statusynyň

hukuk esaslary

1. Harby gullukçylaryň statusy Türkmenistanyň Konstitusiýasyna esaslanýar we şu kanundan, harby gullukçylaryň statusynyň hukuk esaslaryny düzgünleşdirýän beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalaryndan ybaratdyr.

2. Harby gullukçylaryň şu kanun tarapyndan göz önünde tutulan hukuk we sosial kepillendirmeleri, olaryň hukuk goragy, şeýle hem maddy we beýleki üpjünçiligiň görnüşleri şu kanuna goşmaçalar we üýtgetmeler girizilmän beýleki kanunçylyk namalary bilen ýatyrylyp we ýaramazlaşdyrylyp bilinmez.

3. Eger Türkmenistanyň halkara ylalaşyklarynda şu kanunda beýan edilenlerden başga düzgünler göz önünde tutulan bolsa, onda halkara ylalaşyklarynyň düzgünleri ulanylýar.

II bölüm

HARBY GULLUKÇYLARYŇ, HARBY GULLUKDAN BOŞAN RAÝATLARYŇ WE OLARYŇ MAŞGALA AGZALARYNYŇ HUKUKLARY

5-nji madda. Harby gullukçylaryň azatlygyny, at-abraýyny we mertebesini goramak

1. Harby gullukçylary goramagy döwlet öz jogapkärçiligine alýar. Kanun arkaly ygtyýarly edilen adamlardan başga hiç kimiň harby gullukçylaryň gulluk işine gatyşmaga haky ýokdur.

2. Harby gullukçylar diňe Türkmenistanyň kanunlarynda hem-de Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalarynda göz önünde tutulan esaslara görä tutup saklanyp ýa-da tussag edilip, şol sanda tutup saklananda gaupwahtada saklanyp bilner.

6-njy madda. Harby gullukçylaryň ondan-oňa gitmek erkinligi we ýaşayş ýerini saýlap almak hukugy

1. Harby gullukçy ondan-oňa gitmek erkinligi baradaky hukugyny harby bölümleriň söweşjeň taýýarlygyny saklamagyň hem-de harby gullukçylaryň öz gulluk ýerine öz wagtynda gelip bilmegini üpjün etmegiň zerurlygyndan ugur alnyp amala aşyrýar.

2. Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylaryň harby bölümiň bolýan ýerinde hem-de harby bölümleriň bolýan ýerinden garnizonlara goýberilende şol garnizonlaryň çäklerinde ondan-oňa erkin gitmäge – hereket etmäge hukugy bardyr.

3. Harby gullukçylaryň özleriniň harby gullugy geçýän

garnizonlarynyň çäklerinden daşary çykyp gitmegine Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünamalarynda kesgitlenen tertipde rugsat edilýär, Türkmenistanyň çäginde daşary bolsa – Türkmenistanyň kanunlarynda bellenen tertipde rugsat edilýär.

4. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylaryň öz harby gulluk edýän ýerini üýtgetmäge, şol sanda başga ýere geçirilmegi tertibinde üýtgetmäge haky bardyr, ýöne şunda harby gullugyň geçilişiniň şertleri, harby gullukçylaryň hem-de olaryň maşgala agzalarynyň saglyk ýagdaýy (harby-lukmançylyk toparynyň beren netijenamasy esasynda) hem-de "Borçnama boýunça harby gullugy geçmegiň tertibi hakyndaky" Düzgünamada belleniýän beýleki esaslar göz önünde tutulýar.

5. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylar ätiýaçlyga boşanlarynda ýa-da otstawka gidenlerinde olaryň Türkmenistanyň islendik ilatly ýerlerinde (nokatlarynda) özleriniň hemişelik ýaşajak ýerlerini saýlap almaga hukugy bardyr.

6. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylaryň harby gulluk edýän ýeri üýtgände, şeýle hem harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetilmegi, saglyk ýagdaýy sebäpli ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleri bilen baglanyşykly harby gullukçylar harby gullukdan boşadylanda, olaryň döwlet okuw mekdeplerinde okaýan, terbiýelenýän, çagalar bagyna gatnaýan maşgala agzalary özleriniň isleglerine görä harby gullukçynyň harby gullugy geçmäge ýa-da ýaşamaga baran täze ýeriniň golaýynda ýerleşýän okuw mekdeplerine (şeýle okuw mekdepleri bar bolsa), çagalar bagyna geçirilýär we kabul edilýär.

Şeýle hem harby gullukçylaryň aýaly (äri) ozalky gulluk eden ýa-da ýaşan ýerinde işleýän hünäri boýunça soňky baran ýerinde bellenen tertipde işe kabul edilýär.

7-nji madda. Harby gullukçylaryň ynam-yktykatlaryny erkin beýan etmek, ýygnaklara, ýygnanyşyklara we ýörişlere gatnaşmak hukugy

1. Harby gullukçy özüniň söz azatlygy, öz pikirini hem ynam-ygtykatyny beýan etmek baradaky hukugyny, maglumatlary almak hem ýaýratmak baradaky mümkinçiligini amala aşyrança döwlet syryny we harby syry jar etmeli däldir, serkerdeleriň (başlyklaryň) beren buýruklaryny seljermeli we tankytlamaly däldir.

2. Harby gullukçylaryň gullukdan boş wagtlary syýasy maksat tutunmaýan hem-de ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet we ýerli öz-özünü dolandyryş edaralary tarapyndan gadagan edilmedik ýygnanyşyklara,

ýygnaklara, ýörişlere gatnaşmaga haky bardyr.

Harby gullukçylar gulluk wagtynda ýygnaklara we gaýry jemgyýetçilik çärelerine Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalarynda göz önünde tutulan tertipde gatnaşýarlar.

3. Harby gullukçylaryň iş taşlaýyşlara, nägilelik toplanyşyklaryna (piketirlemäge) ýa-da gaýry garşylyk bildiriş hereketlerine gatnaşmagy gadagan edilýär.

8-nji madda. Harby gullukçylaryň wyždan we dini ygtykat azatlygy

1. Harby gullukçylar özleriniň gullukdan boş wagtlyry dini ybadatlara (aýat-namaza) we dini dabara-tutumlara gatnaşmaga haky bardyr.

2. Harby gullukçylaryň öz dini garaýyşlaryny delil edinip, özleriniň gulluk borçlaryny berjaý etmekden boýun gaçyrmaga hem-de özleriniň gulluk ygtyýarlaryny dine ol ýa beýleki hili garamagy wagyz-nesihat etmek üçin peýdalanmaga haky ýokdur.

3. Dini nyşanlary, dini edebiyaty hem-de ybadat, edim-gylym üçin niýetlenen zatlary harby gullukçylaryň her biri aýratynlykda ulanýar.

4. Döwlet harby gullukçylaryň dine uýujylygyny hem-de dini döp-dessurlary berjaý etmek zerurlygy bilen baglanyşykly isleg-talaplaryny kanagatlandyrmak barada öz üstüne hiç hili borç almaýar.

5. Harby bölümlerde dini guramalaryň döredilmegine ýol berilmeýär.

9-njy madda. Harby gullukçylaryň jemgyýetiň we döwletiň işini dolandyrmaga gatnaşmak hukugy

1. Harby gullukçylaryň Türkmenistanyň Konstitusiyasyna we şu Kanuna laýyklykda wekilçilikli häkimiýet edaralaryna saýlamaga hem saýlanmaga hukugy bardyr.

Wekilçilikli häkimiýet edaralaryna saýlanan harby gullukçylaryň hukuk ýagdaýynyň aýratynlyklary Türkmenistanyň kanunlary hem-de şu kanun bilen kesgitlenilýär.

2. Harby gullukçylar harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirmeýän wagtlyry syýasy maksat tutunmaýan jemgyýetçilik birleşikleriniň düzüminde durup hem-de olaryň işine gatnaşyp bilerler.

10-njy madda. Harby gullukçylaryň zähmet çekmek hukugy

1. Harby gullukçylar zähmet çekmek hukugyny özleriniň gös-

göni harby gullugy geçmekleri bilen amala aşyrýarlar. Döwlet harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylara şu aşakdakylary kepillendirýär:

1) alan hünär derejesine, gullukda (işinde) gazanan netijelerine laýyklykda hem-de bäsleşik esasynda harby wezipeleri eýelemegini we gulluk boýunça, ýokary wezipä bellenilmegi bilen, bir wezipeden başga wezipä geçirilmegini;

2) harby gullugyň bähbitlerini hem-de harby gullukçynyň öz göwün islegini nazarda tutup, onuň kesp-kär hünärliligini ýokarlandyrmagy.

2. Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylaryň gulluk işiniň häsiýeti, gulluk boýunça bir wezipeden başga wezipä geçirilmegi olaryň kesp-kär hünärliligi hem-de gulluk zerurlygy bilen kesgitlenýär.

3. Raýatlaryň çagyryş boýunça we borçnama boýunça harby gullukda bolan wagty olaryň umumy zähmet iş döwrüne (stažyna) hem-de hünäri boýunça gulluk eden ýyllaryna goşulýar, şunda harby gullukda bolnan bir aýy işiň bir aýyna deň diýlip hasaplanýar.

4. Howa ýa-da ekologiýa şertleri ýaramsyz bolan ýerlerde (suwsuz, çöllük ýerlerde) harby gullugy geçýän harby gullukçylar, şeýle hem eýeleýän harby wezipesi agyr we zyýanly şertlerde zähmet çekmek bilen ýa-da adamyň jany we saglygy üçin howplulyk derejesiniň ýokarylygy bilen baglanyşykly bolan harby gullukçylar üçin şu kanun boýunça goşmaça ýeňillikler bellenilýär.

Ýokarda görkezilen ýerleriň we harby wezipeleriň sanawlary Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan kesgitlenilýär.

5. Harby gullukçylar ylmy, mugallymçylyk we döredijilik işi bilen meşgullanýan halatlaryndan başga halatlarda (eger harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirmegine päsgel bermeýän bolsa) harby gullugynyň daşyndan kärhanalarda, edaralarda we guramalarda işlemäge ýol berilmeýär. Harby gullukçylaryň telekeçilik işini amala aşyrmakda öz gulluk ýagdaýyny peýdalanyp, ýuridik we fiziki şahslara ýardam etmegi, şeýle hem munuň üçin hak-heşdek we ýeňillikler almagy gadagandyr.

6. Harby gullukçylaryň öz harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirmek bilen baglanyşygy bolmadyk işleri berjaý etmäge çekilmegine diňe kanunlarda bellenen halatlarda ýol berilýär. Şunda harby gullukçylara şol işleri ýerine ýetirýän beýleki raýatlar üçin göz önünde tutulan ýeňillikler degişli edilýär.

11-nji madda. Harby gullukçylaryň gulluk wagty we dynç almak hukugy

1. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylaryň her hepdedäki gulluk wagtynyň umumy dowamlylygy, şu maddanyň 4-nji böleginde göz öňünde tutulanlardan başga halatlarda, Türkmenistanyň zähmet hakyndaky kanunlarynda bellenen hepdelik iş wagtynyň kadaly dowamlylygyndan artyk bolmaly däldir.

2. Borçnama boýunça harby gullugy geçýän harby gullukçylar harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirmäge hepdelik gulluk wagtynyň bellenen dowamlylygyndan artyk çekilip, munuň öwezini hepdäniň beýleki günlerinde dynç bermek bilen dolup bolmaýan mahalynda, şol artyk wagtyň hemmesi jemlenilip, harby gullukçylara goşmaça dynç günleri berilýär, bu günler olaryň esasy rugsadyna birikdirilip ýa-da ol günler tölenilip bilner. Şeýle halatlarda gulluk wagtynyň hasabyny ýöretmegiň hem-de goşmaça dynç günlerini bermegiň tertibi "Borçnama boýunça harby gullugy geçmegiň tertibi hakyndaky" Düzgünnama boýunça kesgitlenilýär.

3. Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylaryň gulluk wagtynyň dowamlylygy Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalarynyň talaplaryna laýyklykda harby bölümleriň içki tertip-düzgüni esasynda kesgitlenilýär. Şunda Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalarynda kesgitlenilýän halatlardan başga halatlarda, harby gullukçylar dynç alar ýaly her gün azyndan sekiz sagat, şahsy hajatlary üçin hem iki sagat wagt berilýär.

4. Söweş nobatçylygy (söweşjeň gulluk), tälim alyşlar, korabllaryň ýörişleri hem-de Türkmenistanyň Goranmak ministri tarapyndan hem-de öz goşunlarynda harby gullukçylaryň harby gullugy geçýän beýleki ministrlikleriň hem-de pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň ýolbaşçylary tarapyndan sanawy kesgitlenilýän beýleki çäreler zerur bolşuna görä geçirilýär, şunda hepdelik gulluk wagtynyň umumy dowamlylygy çäklendirilmeýär.

5. Harby gullugy borçnama we çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylara harby okuw mekdeplerinde we okuw harby bölümlerinde her hepdede bir gije-gündizden az bolmadyk dynç alyş wagty berilýär. Borçnama boýunça harby gullugy geçýän beýleki harby gullukçylara her hepdede bir gije-gündizden az bolmadyk dynç alyş wagty berilýär.

Dynç alyş günleri harby gullukçylara dynç we baýramçylyk günlerinde berilýär, olar şol günlerde harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirmäge çekilen mahalynda bolsa, dynç günü Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalarynda kesgitlenýän tertipde

hepdäniň beýleki günlerinde berilýär.

6. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylara Türkmenistanyň Zähmet kodeksine laýyklykda her ýylky esasy rugsat hem-de rugsatlaryň beýleki görnüşleri berilýär. Harby gullukçylaryň her ýylky esasy rugsadynyň dowamlylygy rugsady geçirjek ýerine baryp gelmek üçin näçe gije-gündiz wagt gerek bolýan bolsa, şonça-da artýar.

7. Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylara gullukda gazanan söweşeň we hünär üstünlikleri üçin harby bölümiň serkerdesiniň towakga etmegine görä, höweslendirmek görnüşinde 10 gije-gündize çenli rugsat berilýär.

12-nji madda. Harby gullukçylaryň pul hak-heşdegi

1. Harby gullukçylaryň pul hak-heşdegi olaryň eýeleýän harby wezipesine laýyklykda her aýda alýan aýlygyndan (mundan beýläk "harby wezipesi boýunça berilýän aýlygy" diýlip alynýar) hem-de harby adyň dakylmagyna laýyklykda her aýda alýan aýlygyndan (mundan beýläk "harby ady boýunça berilýän aýlygy" diýlip alynýar) ybarat bolýar, şolar hem harby gullukçylaryň aýda alýan pul hak-heşdek aýlygyny (mundan beýläk pul hak-heşdegi diýlip alynýar) ybarat edýär, mundan başga-da olaryň aýda alýan we başga hili goşmaça pullaryndan hem-de beýleki goşmaça pul haklaryndan (mundan beýläk goşmaça hak) ybarat bolýar.

2. Harby wezipeleler we harby atlar boýunça berilýän aýlyklaryň, goşmaça pullaryň we goşmaça haklaryň möçberini Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň, kanun boýunça özlerinde harby gulluk göz önünde tutulan beýleki ministrlikleriň hem-de pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň teklibi boýunça Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan kesgitlenilýär.

3. Harby gullukçylaryň aýlyk haklarynyň möçberi kadalaşdyryjy hukuk namalary esasynda harby bölümlerinde tassyklanan wezipe sanawyna laýyklykda tölenilýär.

4. Borçnama boýunça harby gullukçylaryň aýlyk wezipe iş haklaryna gulluk eden ýyly üçin goşmaça tölegiň möçberleri:

- 1 ýyldan 2 ýyla çenli – 5 göterim;
- 2 ýyldan 5 ýyla çenli – 10 göterim;
- 5 ýyldan 10 ýyla çenli – 15 göterim;
- 10 ýyldan 15 ýyla çenli – 20 göterim;
- 15 ýyldan 20 ýyla çenli – 25 göterim;
- 20 ýyldan 25 ýyla çenli – 30 göterim;
- 25 ýyldan ýokary – 35 göterim.

Görkezilen goşmaça tölegler borçnama boýunça harby gullukçylaryň harby ady boýunça hem-de eýeleýän esasy ýa-da wagtlaýyn ýerine ýetirýän wezipe iş haklaryna laýyklykda hasaplanylýar.

5. Harby gullukçylary aýlyk pul hak-heşdegi bilen üpjün etmegiň tertibi Türkmenistanyň Goranmak ministrligi hem-de kanun boýunça özlerinde harby gulluk göz önünde tutulan ministrlikler we pudaklaýyn dolandyryş edaralary tarapyndan kesgitlenýär.

6. Döwlet gullukçylarynyň aýlyk haklarynyň möçberi ýokarlanan (indeksasiýa) ýagdaýynda harby gullukçylaryň hem pul üpjünçilikleriniň (aýlyk haklarynyň) möçberi bir derejede deň ölçegliликde ýokarlanýar (indeksasiýalanýar).

13-nji madda. Harby gullukçylaryň goşmaça pul tölegleri

1. Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylara, harby okuw mekdepleriniň talyplaryna näsaglamagy sebäpli (harby-lukmançylyk toparynyň beren netijenamasy esasynda) rugsada giden mahalynda, olaryň alýan bir aýlyk hak-heşdeginden az bolmadyk möçberde pul tölenýär.

2. Borçnama boýunça harby gullugy geçýän harby gullukçylar täze harby gulluk ýerine geçmegi bilen baglanyşyklylykda ýa-da harby bölümiň başga ýere geçirilmegi bilen baglanyşyklylykda täze ýaşaýyş ýerine geçen mahaly olara aşakda görkezilen tölegler tölenilýär:

1) harby gullukçynyň we onuň maşgala agzalarynyň ýol kireýiniň bahasy;

2) emlägi daşamak boýunça çykdaýylar;

3) harby gullukçynyň we onuň maşgala agzalarynyň ýolda bolýan wagty üçin gündelik harjy;

4) ýola taýýarlyk görmek we täze ýaşaýyş ýerinde ýerleşmek üçin gerek bolan günlere zähmet haky, ýöne alty günden köp bolmazdan, şeýle hem onuň ýolda bolýan wagty üçin zähmet haky;

5) harby gullukçynyň özüne we göçýän her bir maşgala agzasyna berilýän birwagtlaýyn kömek puly.

Görkezilen öwezini dolmalaryň möçberi we olary tölemegiň tertibi Türkmenistanyň kanunlary we beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalary arkaly belleniýär.

3. Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylara harby gullugy dowam etdirmek üçin başga ýere geçirilmegi sebäpli başga ýere göçülende ýa-da harby bölümiň ýeri üýtgedilende iş saparyna iberilen işgärler üçin bellenen kesgitli stawkalar (ýolda bolnan her gün üçin berilýän gije-gündizlik puly) möçberinde pul

tölenýär.

4. Iş saparyna iberilýän harby gullukçylara iş saparyna iberilen işgärler üçin kanunlarda bellenýän möçberde hem-de tertipde iş sapar çykdaýjylarynyň öwezi tölenýär.

5. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylaryň gulluk eden döwri üçin, harby ady boýunça hem-de esasy ýa-da wagtlaýyn ýerine ýetirýän wezipesi boýunça şol günki pul üpjünçiligine (aýlyk haklaryna) laýyklykda, aýlyk hakynyň berilýän gününde, aýlyk hak-heşdeklerini hasaplamak bilen aýlyk haklarynyň üstüne her aýda göterim goşmaça pullary gulluk eden döwri üçin berilýär.

Görkezilen göterim goşmaça pullaryny bellemek üçin gulluk eden döwrüniň hasaplanylşynyň tertibi Türkmenistanyň kanunlary bilen kesgitlenilýär.

14-nji madda. Harby gullukçylaryň azyk we goş-golam bilen üpjünçiligi

1. Harby gullukçylaryň azyk üpjünçiligi Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan tassyklanylýan "Harby gullukçylaryň azyk üpjünçiligi hakyndaky" Düzgünnama laýyklykda amala aşyrylýar hem-de çagyryş boýunça harby gullugy geçýän harby gullukçylar, şeýle hem borçnama boýunça harby gullukçylaryň käbir derejeleri üçin olaryň harby gullugy geçýän ýerleri boýunça iýmitini guramakdan ybarat bolup, olaryň sanawy bolsa Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan tassyklanylýar.

Çagyryş boýunça harby gullugy geçýän harby gullukçylar her ýylky rugsadyna ýa-da iş saparyna gidenlerinde olara azyk paýyny bermegiň ýerine onuň öwez puly tölenilýär.

2. Harby gullukçylar harby gullugy geçmegiň şertlerine baglylykda hem-de Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan tassyklanylýan "Harby gullukçylaryň goş-golam üpjünçiligi hakyndaky" Düzgünnama laýyklykda degişli goş-golam bilen üpjün edilýärler.

15-nji madda. Harby gullukçylaryň ýaşayyş jaý baradaky hukugy

1. Döwlet harby gullukçylara ýaşayyş jaýlarynyň berilmegine kepil geçýär.

Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň we beýleki ministrlikleriň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň goşunlarynda borçnama boýunça harby gullugy geçýän harby gullukçylara hem-de

olar bilen bile ýaşayan maşgala agzalaryna täze harby gulluk ýerine gelen günlerinden beýläk üç aýdan gijä goýulman, ýaşayyş jaý hakynda kanunçylykda göz önünde tutulan kadalarda boýunça bellenen tertipde ýaşayyş jaýlary Türkmenistanyň Goranmak ministrligine we beýleki ministrliklere we pudaklaýyn dolandyryş edaralaryna peýdalanmak üçin paýlanan döwletiň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň ýaşayyş jaý gaznasyndan berilýär.

2. Şu maddanyň birinji böleginde görkezilen harby gullukçylara harby gullugyň ilkinji bäs ýylynda (harby okuw mekdeplerde okalan wagt muňa girmeyär) gulluk ýaşayyş jaýy ýa-da umumy ýaşayyş jaýy berilýär. Şol möhletiň içinde olaryň harby gulluga girmazden ozal eýelän ýaşayyş jaýlaryna bolan hukugy olarda hem-de olaryň maşgala agzalarynda saklanyp galýar. Olar harby gulluga çagyrylmanka (girmänkä) ýaşan ýerinde özüleriniň ýaşayyş jaý şertleriniň gowulandyrylmagyna mätäçleriň sanawlaryndan çykarylyp bilinmez. Harby gullugy şol möhletden artyk dowam etdiren mahalynda, olara ýaşayyş jaýlary umumy esaslarda berilýär.

3. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylar ýaşayyş jaýlary bilen üpjün bolsalar, onda harby gullugy geçýän döwründe olaryň ýaşayyş jaý meýdanynyň şu kanunda hem-de ýaşayyş jaý hakyndaky Türkmenistanyň kanunlarynda göz önünde tutulan kadalaryna laýyklykda özüleriniň ýaşayyş jaý şertlerini gowulandyrmaga haky bardyr.

4. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylaryň öz islegleri boýunça has oňaly we otaglarynyň ýerleşşi gowulandyrylan ýaşayyş jaýlardan öýleri satyn almak ýa-da hususy ýaşayyş jaýyny gurmaga ýer meýdançasyny almak üçin ipoteka karz puluny almaga hukugy bardyr.

5. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylar we olaryň maşgala agzalary ýaşayyş jaýlaryny alýançalar öz işleýişlerine görä, harby bölümleriň salgylary boýunça ýazylýarlar. Şol harby gullukçylara we olaryň maşgala agzalaryna ýaşayyş jaýlaryny alýançalar wagtlaýyn ýaşamaga ýaraýan ýaşayyş jaýlary ýa-da umumy ýatakhaneler berilýär. Şeýle ýaşayyş jaýlary bolmadyk mahalynda harby bölümler harby gullukçylary we olaryň maşgala agzalaryny ýaşayyş jaýlary bilen üpjün etmek üçin şeýle jaýlary kärendä almaga ýa-da harby gullukçylaryň işleýişine görä, ýaşayyş jaýlaryny kireýine alanlygy üçin ýaşayyş jaýyny kireýine almak şertnamasynda şertleşilen möçberde öwez puluny tölemäge borçludyr.

6. Ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet we ýerli öz-özüni dolandyryş edaralary harby gullukçylaryň we olaryň maşgala agzalarynyň

wagtláýyn ýaşamagy üçin ýaraýan ýaşáýyş jaýlaryny kireýine almagyna ýardam etmäge borçludýrlar.

7. Borçnama boýunça harby gullugy geçýän harby gullukçylaryň öz eýeçiliginde ýaşáýyş jaýlary ýa-da hususy ýaşáýyş öýleri bar bolsa, onda olar, şeýle hem harby gulluga girmänkä ýaşan ýerindäki ýaşáýyş jaýlary kanunlara laýyklykda özlerinde saklanyp galýan harby gullukçylar harby gullugy dowam etdirmek üçin täze ýere geçirilende, olara şol ýerde harby gullugy geçýänçäler, öz bile ýaşáýan maşgala agzalary bilen birlikde gulluk ýaşáýyş jaýlary ýa-da umumy ýatakhanalar berilýär.

8. Döwletiň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň ýaşáýyş jaý gaznalaryna degişli jaýlardaky ýaşáýyş jaýlary harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylara bellenen tertipde berlen bolsa, şol ýaşáýyş jaýlary Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň hem-de harby gullukçylar beýleki haýsy ministrlikleriň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň goşunlarynda gulluk edýän bolsalar, şol ministrliklere hem-de pudaklaýyn dolandyryş edaralaryna berkidilýär. Şol görkezilen ýaşáýyş jaýlary boşan mahalynda, olara ýene-de harby gullukçylar bilen olaryň maşgalalary ýerleşdirilýär.

9. Harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi sebäpli, saglyk ýagdaýyna görä ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşan raýatlary (eger olaryň harby gullukda bolan umumy wagty 10 ýyla ýetýän we şondan hem aňry geçýän bolsa) hem-de olaryň maşgala agzalaryny ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet edaralary bellenen kadalara görä ýaşáýyş jaýlary bilen üpjün edýärler, özi hem olaryň hemişelik ýaşamak üçin saýlap alan ýerinde özleriniň ýaşáýyş jaý şertleriniň gowulandyrylmagyna mätäçleriň sanawlaryna girizmek üçin arza berlen gününden beýläk bir ýylyň dowamynda berilmelidir. Ýaşáýyş jaýlarynyň tabşyrylandygy hem-de ozalky ýaşan jaýyndan çykylandygy hakyndaky resminamalary şol raýatlar we olaryň maşgala agzalary hemişelik ýaşáýyş jaýlaryny alanlarynda görkezýärler.

10. Ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet edaralarynyň olara bellenen kadalar boýunça bir ýylyň içinde ýaşáýyş jaýlaryny bermäge mümkinçiligi bolmadyk ýagdaýynda, olar şol harby gullukdan boşan raýatlary hem-de olaryň maşgala agzalaryny ýaşáýyş jaýlaryna wagtláýyn ýerleşdirmäge ýa-da olara ýaşáýyş jaýlarynyň kireýine alnanlygy (kireýine alandan kireýine alnanlygy) üçin ýaşáýyş jaýyny kireýine almak-bermek şertnamasynda şertleşilen möçberde kireýiň öwezini tölemäge borçludýrlar. Ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet edaralary harby gullukdan boşan raýatlaryň razylygy bilen,

Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan kesgitlenilýän tertipde ýaşayyş jaýyny gurmak ýa-da satyn almak üçin olara serişde berip bilerler.

11. Borçnama boýunça harby gullugy geçýän harby gullukçylar harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetip, boşamagyna üç ýyl galanda ýa-da saglyk ýagdaýyna görä ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşan ýyly serkerdeleriň (başlyklaryň) haýyşnamalary esasynda ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet edaralary tarapyndan olar ýaşayyş jaý şertleriniň gowulandyrylmagyna mätäçleriň sanawlaryna girizilýär. Kabul edilen karar barada ýerli döwlet dolandyryş edaralary we ýerli öz-özünü dolandyryş edaralary harby gullukçylara üç aýyň içinde habar berýärler.

12. Polkownik (birinji rangly kapitan) we şondan ýokary harby ady bolan ofiserlere bellenen kadadan artyk goşmaça ýaşayyş jaý meýdany berilýär, onuň möçberi bolsa kada boýunça bir adama berilýän ýaşayyş jaý meýdanynyň möçberinden az bolmaly däldir. Şeýle hukuk harby okuw mekdepleriniň, ýokary okuw mekdepleriniň ýanyndaky harby kafedralaryň harby gullukçy-mugallymlaryna, alymlyk derejesi ýa-da alymlyk ady bolan ylmy işgärlere hem berilýär. Ýokarda agzalan harby gullukçylar harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi sebäpli, saglyk ýagdaýyna görä ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşanlaryndan beýläk hem goşmaça ýaşayyş jaý meýdany ýa-da goşmaça jaý baradaky hukugy olaryň özünde saklanyp galýar. Goşmaça ýaşayyş jaý meýdanyny bermegiň tertibi hem-de şertleri Türkmenistanyň kanunlary boýunça bellenýär.

13. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän, ýöne harby gullugy geçmek üçin daşary ýurda iberilen harby gullukçylaryň döwlet we pudaklaýyn dolandyryş edaralaryna degişli ýaşayyş jaý gaznalarynyň jaýlarynda özleriniň eýeläp oturan ýaşayyş jaýlary olaryň daşary ýurtda bolan döwründe saklanyp galýar. Ýaşayyş jaýlary şonuň ýaly saklanyp goýlan harby gullukçylara täze gulluk edýän ýerinde gulluk ýaşayyş jaýlary ýa-da umumy ýatakhana berilýär.

14. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylar hem-de harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi sebäpli, saglyk ýagdaýyna görä ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşan raýatlar (eger olaryň harby gullukda bolan umumy wagty 20 ýyla ýetýän we şondan hem aňry geçýän bolsa) döwletiň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň ýaşayyş jaý gaznalaryna degişli ýaşayyş jaýlarynda özleriniň hem

özleri bilen bile ýaşayan maşgala agzalarynyň eýeläp oturan bütin ýaşayyş jaý meýdany we durmuş taýdan hyzmatlar (kommunal), elektrik energiýasy üçin (bularyň nirä degişlidigine garamazdan) 50 göterim möçberinde hak töleýärler.

15. Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylar Türkmenistanyň Ýaragly Guýçleriniň harby düzgünnamalarynyň talaplaryna laýyklykda ýerleşdirilýär. Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylaryň, harby okuw mekdepleriniň talyplarynyň harby gulluga çagyrylmanka (girmänkä) eýeläp oturan ýaşayyş jaýlary olaryň özünde saklanyp galýar. Olar özleriniň ýaşayyş jaý şertleriniň gowulandyrylmagyna mätäçleriň sanawlaryndan çykarylyp bilinmez.

16. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylara hem-de harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi, saglyk ýagdaýy sebäpli ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşan adamlara (eger olaryň harby gullukda bolan umumy wagty 10 ýyla ýetýän we şondan hem aňry geçýän bolsa), şeýle hem harby gullugy geçmäge daşary ýurtlara iiberilenlere ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet edaralary ilkinji nobatda hususy ýaşayyş jaýlaryny gurmaklary üçin ýer meýdançalaryny bermäge borçludylar.

17. Hemişelik ýaşar ýaly ýaşayyş jaýlary bolmadyk ýa-da özleriniň ýaşayyş jaý şertleriniň gowulandyrylmagyna mätäç harby gullukçylar ýa-da ýaşayyş jaý hakyndaky kanunlarda göz önünde tutulan kadalardan ugur alyp, hususy ýaşayyş jaýyny gurýan, satyn alýan bolsalar, Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan kesgitlenýän tertipde olara maliýe kömegi berilýär.

16-njy madda. Harby gullukçylaryň janyny, saglygyny goramak, lukmançylyk kömegini almak hukugy

1. Döwlet harby gullukçylaryň saglygynyň we janynyň goragyny kepillendirýär.

2. Harby gullukçylaryň janyny hem saglygyny goramak işi sagdyn harby gulluk, durmuş şertleriniň döredilmegi hem-de howply harby gulluk ýagdaýlaryny çäklendirmek baradaky çäreler ulgamy arkaly üpjün edilýär, şeýle ulgamyny bolsa serkerdeler (başlyklar) Türkmenistanyň döwlet häkimiýet we dolandyryş edaralary bilen arkalaşykly hereket etmekleri arkaly amala aşyrýarlar.

3. Harby gullukçylaryň janyny we saglygyny goramak hakynda alada etmek serkerdeleriň (başlyklaryň) borjudyр. Harby tälim geçirilende, söweş taýýarlygy baradaky beýleki çäreler geçirilende, harby gulluk borçlary berjaý edilende, ýarag we harby tehnika

ulanylanda, her hili işler ýerine ýetirilende howpsuzlyk baradaky talaplary üpjün etmek wezipesi hem serkerdeleriň (başlyklaryň) üstüne ýüklenilýär.

4. Harby-lukmançylyk bölümçelerinde, bölümlerinde hem edaralarynda (mundan beýläk "harby-lukmançylyk edaralary" diýlip alynýar) harby gullukçylaryň lukmançylyk kömegini tölegsiz almaga hukugy bardyr. Harby gullukçylaryň harby gulluk edýän ýerinde ýa-da ýaşayan ýerinde harby-lukmançylyk edaralary ýa-da olaryň degişli bölümleri bolmadyk ýa-da ýörite lukmançylyk enjamlary bolmadyk mahalynda, şeýle hem gaýragoýulmasyz halatlarda lukmançylyk kömegi döwlet saglygy goraýyş ulgamlarynda olaryň nirä tabyndygyna, şeýle-de lukmançylyk edarasynyň haýsy eýeçiligiň görnüşine degişlidigine garamazdan hiç bir päsgelçiliksiz hem-de tölegsiz berilýär. Harby gullukçynyň özünü bejertmek üçin harç eden serişdeleriniň öwezini oňa Türkmenistanyň Goranmak ministrligi hem-de özlerinde harby gulluk göz önünde tutulan beýleki ministrlikler we pudaklaýyn dolandyryş edaralary töleýärler.

5. Harby gullukçylar her ýyl lukmançylyk gözegçiliginden geçýärler, olar bilen kesel bejeriş-öňüni alyş çäreleri geçirilýär. Akyly üýtgemek alamatlary bolan harby gullukçylar Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda lukmançylyk gözegçiliginden geçmäge hem-de stasionar (ýatymlaýyn) barladyp-bejertmäge iberilýär.

6. Ofiserleriň maşgala agzalary (aýaly, äri, 18 ýaşa ýetmedik çagalary), şeýle hem olaryň eklenjindäki adamlar harby-lukmançylyk edaralarynda tölegsiz lukmançylyk kömegini almaga haklydyrlar. Maşgala agzalary näsaglygyny ambulatoriýa (gatnamak) tertibinde bejerdende, olara dermanlar bölek satuw nyrhyndan goýberilýär (kanunlara laýyklykda derman üçin hak alynmaýan halatlary muňa girmeyär). Harby gullukçylaryň maşgala agzalarynyň ýaşayan ýerinde harby-lukmançylyk edaralary ýa-da olaryň degişli bölümleri ýa ýörite lukmançylyk enjamlary bolmadyk mahalynda, şeýle hem gaýragoýulmasyz halatlarda lukmançylyk kömegi saglygy goraýyşny edaralarynda umumy esaslarda berilýär.

7. Harby şäherjiklerde ýerleşen harby gullukçylara sanitariýa-epidemiologiýa hyzmatyny Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň harby-lukmançylyk gullugy edýär. Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň çäklerindäki sanitariýa-epidemiologiýa edaralary harby bölümlerde epidemiologiýa garşy sanitariýa çärelerini geçirmekde hem-de pudaklaýyn sanitariýa gözegçiligini amala aşyrmakda tölegsiz kömek bermelidirler.

8. Harby gullukçylary (çagyryş boýunça harby gullugy geçýän

harby gullukçylardan we harby okuw mekdepleriniň talyplaryndan başgalary) esasy we goşmaça rugsatlary döwründe Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň, şeýle hem Türkmenistanyň beýleki ministrlikleriniň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň şypahanalarynda, sagaldyş edaralarynda we dynç alyş öýlerinde özleriniň saglygyna tölegli seretdirmekleri we guramaçylykly dynç almaklary üpjün edilýär.

9. Harby gullugy ýerine ýetirmegi bilen baglanyşykly ýaralanan, şikes alan, kesellän ýa-da maýyp bolan harby gullukçylaryň saglygynyň bejerilmegi, seredilmegi we dikeldilmegi, şeýle hem harby gullugy ýerine ýetiren wagty wepat bolan harby gullukçylaryň aýallaryna (ärlerine), 18 ýaşa ýetmedik çagalaryna Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň hem-de Türkmenistanyň beýleki ministrlikleriniň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň şypahanalarynda, sagaldyş edaralarynda, şeýle hem dynç alyş öýlerinde tölegsiz dynç almaklary (ýylda 1 gezek) üpjün edilýär.

Ýokarda görkezilen harby gullukçylar şypahanalarda keselini bejertmeklerini (gospital bejerişi) dowam etdirmäge iberilende, olara ýol haty muht mugt berilýär.

10. Harby gulluk borçlaryny berjaý edende maýyp bolan (ýaralanan, synasyna şikes ýeten, seňselän) ýa-da kesele ýolugan harby gullukçylaryň hassahanadaky bejerişden soň, Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň, özlerinde harby gulluk kanun boýunça göz önünde tutulan beýleki ministrlikleriniň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň şypahana-kurort hem-de sagaldyş edaralaryna harby-lukmançylyk toparynyň çykaran netijenasyna laýyklykda ýol hatyny binobat almaga haky bardyr.

11. Şu maddanyň 2-5-nji we 7-nji böleklerinde görkezilen harby gullukçylaryň hem-de olaryň maşgala agzalarynyň hukuklary hem-de ýeňillikleri harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi, saglyk ýagdaýy sebäpli ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşan uly ofiserlere (eger olaryň harby gullukda bolan umumy wagty 20 ýyla ýeten we şondan hem aňry geçen bolsa) hem-de olaryň maşgala agzalaryna hem degişli edilýär.

12. Harby gullukçylara we harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi, saglyk ýagdaýy sebäpli ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşan raýatlara, Beýik Watançylyk urşuna gatnaşanlara we olara deňeşdirilýän adamlara lukmançylyk kömegini almakda we şypahana-kurortlarda özüni bejertmekde artyk hukuk berilýär.

13. Enesiz ýa-da atasyz çagalary terbiýeleýän zenan harby

gullukçylar, şeýle hem erkek harby gullukçylar eneligi we çagalygy goramak hakyndaky Türkmenistanyň kanunlarynda göz önünde tutulan hukuklardan hem ýeňilliklerden peýdalanýarlar.

14. Harby gullukçylara, olaryň maşgala agzalaryna, şeýle hem harby gullukdan boşan raýatlara harby-lukmançylyk edaralarynda şu maddanyň 5-nji böleginde görkezilen lukmançylyk kömegini bermek bilen baglanyşykly edilýän çykdaýylar Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan kesgitlenilýän tertipde, Türkmenistanyň Goramak ministrliginiň hem-de olar Türkmenistanyň haýsy ministrligleriniň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň goşunlarynda gulluk edýän (eden) bolsalar, şol ministrligleriň hem-de pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň serişdeleriniň hasabyna çykarylýar.

17-nji madda. Eýeçilik hukugy

1. Harby gullukçylaryň Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda, ýere hususy eýeçilik etmäge (mülkdar bolmaga), öz emlägine we beýleki eýeçilik obýektlerine eýelik etmäge, olardan peýdalanmaga hem-de olara erk etmäge hukugy bardyr.

2. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylara Türkmenistanyň kanunlarynda bellenen tertipde şahsy kömekçi hojalygyny alyp barmak üçin oba ýerlerinde mellek ýeri, özbaşdak ýaşaýyş jaý gurmak üçin şäherlerde we şäherçelerde ýer bölekleri berilýär.

3. Borçnama boýunça harby gullugy geçýän harby gullukçylara (eger olaryň harby gulluk eden umumy wagty 20 ýyla ýetýän hem-de şondan-da aňry geçýän bolsa) ýaşy boýunça harby gullukdan boşamagyna üç ýyl galanda, şeýle hem harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi, saglyk ýagdaýy sebäpli ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşan raýatlara (eger olaryň harby gulluk eden umumy wagty 20 ýyla ýetýän hem-de şondan-da aňry geçýän bolsa) şol harby gullukçylaryň hem-de raýatlaryň işleýişlerine görä hem-de harby serkerdeligiň ýa-da harby wekilleriň tekliptomasyna görä, olaryň ýaşamak üçin saýlap alan ýerindäki ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet edaralary Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda hususy ýaşaýyş jaýyny gurmak we şahsy kömekçi hojalygyny alyp barmak üçin ýer meýdançalaryny hem-de hususlaşdyrmak arkaly olaryň eýeleýän ýaşaýyş jaýlaryny hususy eýeçilige berýärler.

18-nji madda. Harby gullukçylaryň ätiýaçlandyryş kepillendirmeleri. Ýetirilen zyýanyň

öwezini töledip almak hukugy

1. Harby gullukçylar we harby ýygnanyşyklara çagyrylan raýatlar harby gullugy (harby ýygnanyşyklary) geçýän döwründe wepat bolmak (ölmek) ýa-da maýyp bolmak (ýaralanmak, synasyna şikes ýetmek, seňselemek), kesele ýolukmak ätiýajy üçin hökmany döwlet şahsy ätiýaçlandyryş etdirilmelidir.

Ätiýaçlandyryş etmegiň we ätiýaçlandyryş puluny tölemegiň tertibi Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan kesgitlenilýär.

2. Harby gullukçylar (harby ýygnanyşyklara çagyrylan raýatlar) özleriniň harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirýän wagtynda (harby ýygnanyşyklarda) wepat bolan (aradan çykan) mahalynda ýa-da olar özleriniň harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirýän wagtynda (harby ýygnanyşyklarda) maýyp bolmagy (ýaralanmagy, synasyna şikes ýetmegi, seňselemegi), kesele ýolukmagy netijesinde harby gullukdan boşan gününden beýläk bir ýyl geçmänkä aradan çykan mahalynda olaryň maşgala agzalaryna – aýalyna (ärine), 18 ýaşa ýetmedik çagalaryna (okuwçylara – 23 ýaşyna çenli), ýa-da eger olar 18 ýaşa ýetmänkäler maýyp bolan bolsalar, 18 ýaşdan uly çagalaryna, kakasyna we ejesine (deň paý bilen) aradan çykanyň ýyllyk zähmet haklarynyň 10 esse möçberinde Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň hem-de kanun boýunça özlerinde harby gulluk göz önünde tutulan beýleki ministrlikleriň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň serişdeleriniň hasabyna birwagtlaýyn kömek puly tölenilýär.

3. Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylara ýa-da olaryň maşgala agzalaryna tölenýän birwagtlaýyn kömek pulunyň möçberi şu maddanyň 2–11-nji böleklerinde göz önünde tutulan ýagdaýlarda, olaryň wepat bolan (aradan çykan), maýyp bolan (ýaralanan, synasyna şikes ýeten, seňselän) günü kanun boýunça dowam edýän in pes zähmet hakynyň 120 essesi möçberinde hasaplanylýar.

4. Harby gullukçylaryň özleriniň harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirmegi bilen baglanyşykly (harby gullugy geçen döwründe alnanlar muňa degişli däl) maýyp bolmagy (ýaralanmagy, synasyna şikes ýetmegi, seňselemegi), kesele ýolukmagy netijesinde olaryň şondan beýläk harby gullugy geçmäge mümkinçilgi bolmadyk mahalynda olara 5 aýlyk hak-heşdegi möçberinde, eger maýyplyk bellenilen bolsa ýyllyk zähmet haklarynyň:

I – topar maýyplara uç essesi,

II – topar maýyplara iki essesi,

III – topar maýyplara bir essesi,

möçberinde Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň hem-de kanun

boýunça özlerinde harby gulluk göz öňünde tutulan beýleki ministrlikleriň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň serişdeleriniň hasabyna birwagtlaýyn kömek puly berilýär.

5. Öz gulluk borçlaryny ýerine ýetiren döwründe harby gullukçynyň saglygyna keseki adamlaryň (ýuridik we fiziki şahslaryň) günäsi boýunça ýetirilen zyýanyň (zeleliň) öwezi Türkmenistanyň raýat kanunçylygynda göz öňünde tutulan tertipde dolunýar.

6. Türkmenistanyň Goranmak ministrligi hem-de kanun tarapyndan harby gulluk geçmek göz öňüne tutulan beýleki ministrlikler we pudaklaýyn dolandyryş edaralary harby gullukçylaryň saglygyna olaryň harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirmekleri bilen baglansykly, ýagny harby bölümiň çäginde we onuň çäginde daşarda maýyp bolandygy, hünär aýratynlygy bilen bagly bolan ýa başga bir sebäp bilen ýetirilen zyýan üçin maddy jogapkärçilik çekýärler. Jebir çekeniniň ýitgisiniň öwezini doldurmak bolup geçen ýagdaýyň netijesinde harby gullukçynyň zähmete bolan ukyby ýiten, pese gaçan bolsa zähmet hakyny ýa-da onuň belli bir bölegini tölemekden, şeýlede onuň howpsuz gulluk etmek şertleriniň berjaý edilmänligi sebäpli harby bölümiň günäsi bilen bolanlygy subut edilse, saglyga zyýan ýetmegiň netijesinde edilen goşmaça çykdajylaryň öwezini dolmakdan ybaratdyr.

7. Türkmenistanyň Goranmak ministrligi hem-de kanun tarapyndan harby gulluk geçmek göz öňüne tutulan beýleki ministrlikler we pudaklaýyn dolandyryş edaralary, borçnama boýunça gulluk edip ýören wagtynda wepat bolan (aradan çykan) harby gullukçynyň maşgalasyndaky zähmet çekmäge ukyby bolmadyk agzalaryna we onuň eklenjinde bolanlara, onuň wezipesi boýunça pul üpjünçiliginiň we ekleýjisini ýitirenligi boýunça sosial üpjünçilik edaralary tarapyndan berilýän kömek pulunyň möçberi we onuň özüne degişli bölegini hasap etmezden her aýda maddy ýitginiň öwezini töleýär.

8. Eger harby gullukçylaryň mundan beýläk harby gullugy geçmäge mümkinçiliginiň bolmazlygyna getiren maýyplygy (ýaralanmagy, synasyna şikes ýetmegi, seňselemegi), kesellemegi netijesinde wepat bolmagyna (ölmegine) olaryň bilkastdan jenaýat etmeginiň, alkogolly, neşe ýa-da seri dumanladyjy beýleki maddalary ulanmagy netijesinde serhoş bolmagynyň, ätiýaçlandyryş puluny almak ýa-da harby gullugy geçmekden boýun gaçyrmak maksady bilen synasyna zeper ýetirmeginiň sebäp bolandygy bellenen tertipde anyklanansa, onda öwezini doluş puly tölenilmeýär.

9. Döwlet harby gullukçylara döwlet edaralarynyň, kärhanalary-

nyň, guramalarynyň, şeýle-de eýeçiligiň görnüşine garamazdan beýleki edaralaryň, kärhanalaryň, guramalaryň (haýsy eýeçiligiň görnüşine degişli-digine garamazdan) hem-de jemgyýetçilik birleşikleriniň, şeýle hem wezipeli adamlaryň kada-kanuna ters gelýän hereketleri bilen; jenaýat jogapkärçiligine ýa-da başga hili jogapkärçilige bikanun çekilmegi, önüni alyş çäresi hökmünde bikanun tussag astyna alynmagy, jenaýatyň wakasynyň ýokdugy, edilen etmişde jenaýatyň düzüminiň ýokdugy, adamyň jenaýat etmäge dahylsyzdygy sebäpli jenaýat işi ýatyrylan ýagdaýynda, wezipesinden ýa-da harby atdan bikanun peseldilmegi, borçnamanyň şertleriniň berjaý edilmezligi, bellenen hukuklardan we ýeňilliklerden bikanun mahrum edilmegi netijesinde ýetirilen moral hem maddy zyýanyň öweziniň olara dolunmagyny kepillendirýär.

10. Döwlet häkimiýet we dolanlyryş edaralarynyň, serkerdeleriň (başlyklaryň) öz ygtyýarlarynyň çäginde kabul edýän karary ýa-da kazyýetiň çykaran karary esasynda harby gullukçylaryň hukuklary dikeldilýär hem-de ýetirilen zyýanyň öwezi günäkärleriň hasabyna ýa-da Türkmenistanyň Goranmak ministriliginiň, ýa-da özlerinde harby gulluk kanun boýunça göz önünde tutulan beýleki ministrlikleriň ýa-da pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň serişdeleriniň hasabyna tölenilýär.

11. Harby gullugy geçýän wagtynda wepat bolan ýa-da maýyp bolmagy (ýaralanmagy, synasyna şikes ýetmegi, seňselemegi), kesellemegi zerarly aradan çykan harby gullukçylary, ýygnanyşyklara çagyrylan raýatlary harby gullugyň geçilýän (harby ýygnanyşyklaryň geçirilýän) ýerinde jaýlaýarlar ýa-da olaryň dogan-garyndaşlarynyň islegine görä, başga ýerde jaýlaýarlar. Jesedi äkitmäge taýynlamak, jesedi äkitmek, merhumy jaýlamak, mazarüsti ýadygärligi ýasamak we oturtmak bilen baglanyşykly edilen ähli harajatlar Türkmenistanyň Prezidentiniň namalary tarapyndan bellenen kadalara laýyklykda, Türkmenistanyň Goranmak ministriliginiň, harby gullukçylar we harby ýygnanyşyklara çagyrylan raýatlar haýsy ministrlikleriň hem-de pudaklaýyn dolandyryş edaralaryň goşunlarynda harby gulluk eden (harby ýygnanyşyklary geçen) bolsalar, şol ministrlikleriň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň hasabyna çykarylýar.

12. Şu bölekde görkezilen düzgünler harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi, saglyk ýagdaýy sebäpli ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşan raýatlara (eger olaryň harby gullukda bolan umumy wagty 25 ýyla ýetýän we şondan-da aňry geçýän bolsa), şeýle hem Beýik Watançylyk urşuna gatnaşanlara we olara deňeşdirilýän beýleki raýatlara, şeýle hem harby

borjuny ýerine ýetiren wagty görkezen edermenligi we merdanalygy üçin döwlet sylaglary bilen sylaglanan şahslara, ýagny Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň hem-de kanun boýunça özlerinde harby gulluk göz önünde tutulan beýleki ministrlikleriň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň pensiýa üpjünçiliginde duranlara (harby gullukda näçe wagt bolandygyna garamazdan) degişli edilýär.

13. Merhum jaýlananda oňa harby hormat goýup hoşlaşmagyň tertibi Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalary bilen kesgitlenýär.

19-njy madda. Bilim almak hukugy we medeniýet baradaky hukuk

1. Harby gullukçylaryň harby okuw mekdeplerinde hem-de taýýarlyk, gaýtadan taýýarlaýyş we hünärini artdyryş kurslarynda (fakultetlerinde) okamaga haky bardyr.

2. Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylara raýat okuw mekdeplerinde okamaga rugsat edilmeyär.

3. Eger raýatlar harby gulluga ýörite orta we ýokary okuw mekdeplerde okap ýörkä çagyrylan bolsa, harby gullukdan boşanlarynda olarda harby gulluga çagyrylmanka okan öňki okuw mekdeplerde okuwyny dowam etdirmek hukugy saklanyp galýar.

4. Harby gullukdan boşan raýatlara ýörite orta we ýokary okuw mekdeplerde hem-de ýokary okuw mekdepleriniň taýýarlyk bölümlerine (kurslaryna) girmekte artyk hukuk berilýär.

5. Harby gullukdan boşan hem-de döwletiň ýörite orta we ýokary okuw mekdeplerine okuwa girýän raýatlar serkerdeleriň (başlyklaryň) beren teklipleri boýunça okuwa bäsleşiksiz girip bilmek hukugyndan (eger olar giriş synaglarynda oňat bahalar alsalar) peýdalanýarlar.

6. Harby gullugy borçnama boýunça geçen, harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi, saglyk ýagdaýy ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşan raýatlaryň aşakdakylara haky bardyr:

1) taýýarlygy, gaýtadan taýýarlygy geçmek we hünärini artdyrmak üçin ilkinji nobatda iberilmäge;

2) hünärmen-tehniki okuw mekdeplerine we degişli hünär öwredýän kurslara bäsleşiksiz girmäge.

7. Şu maddanyň altynjy böleginde görkezilen adamlary döwlet okuw mekdeplerine kabul etmek işi şol okuw mekdepleriniň näçe okuwçy kabul etmelidikleri barada özlere bellenen meýilnamalarynyň daşyndan bütin okuw ýylynyň dowamynda geçirilýär.

8. Harby gullukçylaryň alan ýokary ýa-da ýörite orta bilimi (raýat bilimi) harby hünär taýýarlamak ugry bilen kysymdaş bolsa, ol şol hünär boýunça harby gullugy geçende bilimi boýunça degişli ýokary ýa-da orta harby okuw mekdeplerini gutaran harby gullukçylar bilen deňleşdirilýär.

9. Ýokary we orta harby okuw mekdepleri ýörite bilim beriş iş tertibi bilen birlikde kysymdaş (utgaşyk) raýat pudaklarynda hünärmenleri taýýarlamak barada bilim beriş iş tertiplerini hem durmuşa geçirýärler hem-de okuw gutaranlara bilim hakyndaky degişli resminamalary berýärler.

10. Ýokary harby okuw mekdeplerini gutaran raýatlar okuw mekdeplerine mugallym edilip işe alnanda, olar bilimi we zähmete hak tölenilişi boýunça ýokary mugallymçylyk okuw mekdeplerini gutaran raýatlar bilen deňleşdirilýärler.

11. Harby gullukçylaryň medeniýet baradaky hukuklary we azatlyklary beýleki raýatlaryňky bilen deňdir.

Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylar, harby okuw mekdepleriniň talyplary, kämilik ýaşyna ýetmedik raýatlaryň harby taýýarlygy barada goşmaça bilim beriş iş tertipleri orta okuw mekdeplerinde terbiýelenýänler medeniýet we sport edaralary tarapyndan guralýan tölegli çäreler baranlarynda olara ýeňillikler berilýär.

Ýokarda görkezilen ýeňillikler ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet edaralary tarapyndan belleniýär.

12. Harby gullukçylar harby bölümleriň ýerleşýän ýerinde kitaphanalaryň we okalga zallarynyň hyzmatyndan, medeni aň-bilim hajatlary üçin niýetlenen emläkden, sport desgalaryndan hem-de abzallaryndan mugt peýdalanýarlar, kinolara we wideofilmlere tomaşa edýärler.

13. Serkerdeler (başlyklar) harby gullukçylara watançylyk, ahlak we estetiki terbiýe bermek barada çäreler ulgamyny işläp taýýarlamaga, milli döp-dessurlara, dile sarpa goýmak endigini olaryň kalbyna guýmaga, höwesjeň döredijiligi ösdürmek üçin şert döretmäge borçludylar.

20-nji madda. Ulagda gatnamak. Poçta arkaly zat ibermek

1. Harby gullukçylaryň Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň hem-de kanun boýunça özlerinde harby gulluk göz önünde tutulan beýleki ministrlikleriň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň hasabyna hakyky tölenilýän demir ýol, howa we suw, awtomobil serişdesi arkaly (taksiden başga) gatnamaga haky bardyr:

- 1) iş saparyna gidilende we gelnende;
- 2) täze harby gulluk ýerine geçirilende;
- 3) esasy dynç alyş rugsadyny geçirýän ýerlerine (ýylda bir gezek, gidilende we gelnende) ;

- 4) keselini bejertmäge gidilende we yzyna gaýdylanda;

- 5) harby gullukdan boşap hemişelik ýaşayan ýerine gidilende.

2. Harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi, saglyk ýagdaýy sebäpli ýa-da guramaçylyk-düzüm çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşan ofiserleriň (eger olaryň harby gulluk eden umumy wagty 20 ýyla ýetýän we şondan-da aňry geçýän bolsa) harby-lukmançylyk toparynyň çykaran netijenamasy boýunça keselini gatnap bejerdende özüni bejerdýän ýerine mugt gidip-gelmäge ýa-da şypahana-kurort hem-de sagaldyş edaralaryna (ýylda bir gezek) mugt gidip-gelmäge haky bardyr.

3. Harby gullukçylaryň gulluk iş saparlaryna, täze harby gulluk ýerine gidende, şeýle hem rugsadyny geçirýän ýerine gidende we yzyna gaýdyp gelende ulagyň ähli görnüşi üçin gatnaw resminamalaryny binobat satyn almaga haky bardyr. Şunda harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylar gulluk iş saparyna iberilende, olara myhmanhanalarda iş sapar şahadatnamasy esasynda özlerine ýer berkidip goýmak (bronlamak) we ony binobat almak hukugy berilýär.

4. Harby gullukçylaryň, harby gullukdan boşan raýatlaryň, olaryň maşgala agzalarynyň Türkmenistanyň çäginde gatnamagy hem-de olaryň öz emläginiň daşalmagy bilen, harby gullukçylar gulluk iş saparyna iberilende myhmanhanalarda ýer berkidip goýmagy (bronlamagy) bilen baglanyşykly harajatlar Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň, olar haýsy ministrlikleriň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň goşunlarynda harby gullugy geçýän (geçen) bolsalar, şol ministrlikleriň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň serişdeleriniň hasabyna, Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan bellenen tertipde çykarylýar.

5. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylara öz hususy awtoulag serişdelerini gulluk maksatlary üçin peýdalanandyklary üçin tölenilýän öwez pullarynyň möçberi we olary tölemek Türkmenistanyň zähmet kanunçylygynda bellenen tertipde kesgitlenilýär.

6. Söweş hereketleri netijesinde maýyp bolan harby gullukçylar, söweş hereketlerine gatnaşanlar hem-de şolar bilen deňeşdirilen adamlar, şeýle hem harby gullugy geçýän döwründe wepat bolan (eger olaryň ölümüne özlerniň kada-kanuna ters gelýän hereketleri sebäp

bolmadyk bolsa) ýa-da nam-nyşansyz ýiten harby gullukçylaryň ene-atasy ýaşayan ýerindäki şäheriň çäklerinde ýolagçy awtoulag serişdesiniň ähli görnüşinde (taksiden başga) oba ýerlerinde ýaşayanlar üçin etrabyň çäklerinde umumy peýdalanýan awtoulag serişdesinde (taksiden başga) mugt gatnamak, şeýle hem şäher ýakasyna gatnaýan awtobuslarda mugt gatnamak hukugyndan peýdalanýarlar. Olaryň şäherara, demir ýol, suw, howa ulaglaryndan we awtobusdan peýdalananlarynda Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan kesgitlenýän tertipde 50 göterim ýeňillik almaga haky bardyr.

7. Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylaryň öz ýazýan hatlaryny (harby bölümler tarapyndan iberilýän) mugt ibermäge haky bardyr. Harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçynyň adyna ýazylan hatlar onuň harby gullugy geçýän ýerine mugt iberilýär. Harby gulluga çagyrylan raýatlaryň öz geýimleri poçta üsti bilen mugt iberilýär.

21-nji madda. Harby gullukçynyň kada-kanuna ters gelýän hereketler barada şikáyat etmäge bolan hukugy

1. Harby gullukçylaryň Türkmenistanyň kanunlarynda bellenen tertipde kazyýete ýüz tutmak arkaly öz hukuklaryny hem kanuny bähbitlerini goramaga haky bardyr.

2. Çagyryş boýunça harby gullugyny geçýän harby gullukçylar gulluk bilen baglanşykly meseleler boýunça kazyýete arza-şikáyat bilen ýüz tutanlarynda döwlet pajyny tölemekden boşadylýarlar.

3. Harby dolandyryş edaralarynyň we serkerdeleriň (başlyklaryň) kada-kanuna ters gelýän kararlary hem-de hereketleri barada Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalarynda göz önünde tutulýan tertipde şikáyat edilip bilner.

22-nji madda. Raýatlaryň harby gullukdan boşamagy we işe ýerleşdirilmegi

1. Borçnama boýunça harby gullukçylar Durmuş üpjünçiligi hakyndaky Türkmenistanyň Bitewi kanunynda kesgitlenen pensiýa almak hukugyna eýe bolýançalar olaryň islegine garşy gidilip, harby gullukdan boşadylyp bilinmez, ýöne "Harby borçlulyk we harby gulluk hakyndaky" Türkmenistanyň kanunynda görkezilen esaslar boýunça möhletinden öň boşadylýan halatlary muňa girmeýär.

2. Eger 10 ýyl we şondan-da köp gulluk eden harby gullukçylara we olaryň maşgala agzalaryna Türkmenistanyň kanunlarynda bellenen kadalar boýunça ýaşayyş jaýlary berilmese, şol harby gullukçylar harby

gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi sebäpli ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşadylyp bilinmez, saglyk ýagdaýy bilen baglanyşykly bolan ýagdaýynda bolsa gullukdan boşadylandan soň 6 aýyň içinde ýaşayyş jaý bilen üpjün edilmelidir.

3. Harby gullugy borçnama boýunça geçýän harby gullukçylar harby gullukdan esassyz boşadylan mahalynda, şu sebäpli olara ýetirilen zyýanyň öwezi doly möçberde tölenilmelidir. Ýokarda agzalan harby gullukçylar öňki wezipesi (olaryň razylygy bilen bolsa – öňki wezipesi bilen deň wezipe ýa-da şondan pes bolmadyk wezipe) bilen harby gulluga dikeldilýär hem-de esassyz boşadylandan soň olaryň kem alan hak-heşdeginiň ähli görnüşi bilen üpjün elilýär. Şol döwür harby gulluk etmegiň umumy wagtyna (dowamlylygyna) hem-de nobatdaky harby adyň dakylmagy üçin kesgitlenen möhlete goşulýar.

Harby gullukçylary ýokarda görkezilen halatlarda harby gulluga dikeltmek boýunça çäreler Borçnama boýunça harby gullugy geçmegiň tertibi hakyndaky Düzgünnama laýyklykda geçirilýär.

4. Borçnama boýunça harby gullukçylar harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi, saglyk ýagdaýy boýunça ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleri bilen baglylykda harby gullukdan boşan mahaly olara Türkmenistanyň Zähmet kodeksinde kesgitlenen möçberlerde kömek pullary tölenilýär.

5. Harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi, saglyk ýagdaýy sebäpli ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleri geçirilmegi netijesinde harby gullukdan pensiýa almak hukugy berilmän boşan harby gullukçylara boşandan soň bir ýyllap Goranmak ministrliginiň hem-de kanun boýunça özlerinde harby gulluk göz önünde tutulan beýleki ministrlikleriň we pudaklaýyn dolandyryş edaralarynyň hasabyna harby ady üçin berilýän hak tölenýär.

6. Harby gullugy çagyryş boýunça geçen harby gullukçylar harby gullukdan boşanlarynda, olara kanunlarda bellenen iň pes zähmet hakynyň möçberine deň möçberde, eger olaryň asly ýetim we ene-atasy tarapyndan hossarlyk edilmedik adamlar bolsa – kanunlarda bellenen iň pes zähmet hakynyň bäsisine deň möçberde birwagtlaýyn kömek puly berilýär.

7. Harby gullukdan boşan raýatlara hem-de maşgala agzalaryna işe ýerleşmek we sosial üpjünçilik barada aşakdaky goşmaça hukuklar bellenýär:

1) ilaty iş bilen üpjün etmek baradaky döwlet gullugy edaralaryna ýüz tutan gününden beýläk bir aýdan gijä galman, olaryň hünäri göz

öňünde tutulyp iş bermek;

2) harby gulluga çagyrylmazdan (girmezden) ozal döwlet kärhanalarynda, döwlet edaralarynda ýa-da guramalarynda işläň raýatlarda şol öňki kärhanalaryna, edaralaryna ýa-da guramalaryna işe girmek hukugynyň, harby gullugy çagyryş boýunça geçen raýatlarda hem-de harby gulluga ätiýaçdan iki ýyllyk möhlete çagyrylan ofiserlerde harby gulluga gitmänkä eýelän wezipelerinden pes bolmadyk wezipeleri eýelemek hukugynyň harby gullukdan boşanlaryndan soň üç aýlap olaryň özünde saklanyp galmagy;

3) harby gullukda bolnan wagty şu kanunyň 10-njy maddasyna laýyklykda iş döwrüne, ýagny wagtlaýyn zähmete ukypsyzlyk boýunça döwlet kömek puly tölenende, köp ýyllap gulluk edenligi üçin berilýän birwagtlaýyn pul kömegi berlende, zähmet hakyna göterim goşmaça pullary bellende, ýeňillikler berlende göz öňünde tutulýan iş döwri girizmek – eger harby gullukdan boşadylan gün bilen işe kabul edilen (bilim berýän edara girilen) günün aralygyndaky arakesme bir ýyldan geçmedik bolsa;

4) saglyk ýagdaýyna görä ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşan raýatlara hünärmenlik bilimiň mugt üpjün edilmegi;

5) harby gullukdan boşan harby gullukçylaryň ýüz tutan pursadyndan beýläk bir aýdan gijä galyňman, mekdebe çenli bilim berýän edaralaryna hem-de çagalaryň tomusky dynç alyş merkezlerine (olaryň nirä degişlidigine garamazdan) çagalarynyň ýerleşdirilmegi.

23-nji madda. Ekleýjisini ýitiren harby gullukçylaryň maşgala agzalaryny sosial taýdan goramak

1. Harby gullugy borçnama boýunça geçen harby gullukçylar wepat bolan mahalynda ýa-da maýyp bolmagy (ýaralanmagy, synasyna şikes ýetmegi, seňselemegi) ýa-da harby gulluk edýän döwründe, şol sanda harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi, saglyk ýagdaýy sebäpli ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi zerarly harby gullukdan boşandan soň hem kesele ýolukmagy sebäpli aradan çykan mahalynda, olaryň maşgala agzalary, eger kanunda başga hili ýagdaý göz öňünde tutulmadyk bolsa, özleriniň ýeňillikler barada peýdalanyp gelen hukuklaryny azyndan bir ýyl özlerinde saklaýarlar.

2. Ekleýjisini ýitirenligi üçin harby gullukçylaryň maşgala agzalaryna "Durmuş üpjünçiligi hakynda" Türkmenistanyň bitewi kanunyna laýyklykda ekleýjisini ýitirmegi boýunça döwlet kömek puly belleniýär.

3. Harby gullukçylaryň ekleýjisini ýitiren maşgala agzalary miras

hukugy hakynda şahadatnama berlende döwlet pajyny tölemekden boşadylýar.

4. Harby gullukçylaryň ekleýjisini ýitiren maşgalalarynyň degişli kärhanalar, edaralar ýa-da guramalar bilen zähmet gatnaşyklary kesilen wagtynda, eger olara muzdsuz başga abadanlaşdyrylan ýaşaýyş jaýlary berilmese, olar eýeläp oturan ýaşaýyş jaýlaryndan göçürilip bilinmez. Harby gullukçylaryň maşgalalarynda harby gullukçylaryň wepat bolan (aradan çykan) gününe çenli peýdalanan hyzmatlary üçin: ýaşaýyş jaýy üçin, durmuş taýdan hyzmatlary üçin (eýeleýän ýaşaýyş öýüniň haýsy eýeçilik görnüşine we nirä degişlidigine garamazdan) töleg tölemek baradaky ýeňillikler saklanyp galýar, şeýle hem kanunlara laýyklykda ýaşaýyş jaý şertlerini gowulandyrmak baradaky hukugy saklanyp galýar. Wepat bolan (aradan çykan) harby gullukçylaryň ýaşayan jaýlary merkezleşdirilen tertipde gyzdyrylmaýan bolsa, olar ilkinji nobatda ýangyç bilen ilata satmak üçin bellenen kadalaryň çäginde üpjün edilýär, özi-de şunda onuň gymmatynyň 50 göterimi ýeňillik hökmünde geçilýär.

5. Harby gullukçylaryň ekleýjisini ýitiren maşgalalaryna hususy ýaşaýyş jaýyny gurmak üçin ýer meýdanyny almakda, bagçylyk şereketlerine girmekde artyk hukuk berilýär. Olara hususy ýaşaýyş jaýlaryny, bagçylyk öýjagazlaryny gurmak hem abatlaýyş işlerini geçirmek üçin Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan kesgitlenilýän tertipde ýeňillikli şertlerde karz pul almaga hukuk berilýär.

6. Ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet edaralary harby gullukçylaryň ekleýjisini ýitiren maşgalalaryna degişli hususy ýaşaýyş jaýlaryny ýerli gaznanyň hasabyna düýpli abatlaýyş işlerini edip berýärler.

7. Harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirýärkäler wepat bolan (aradan çykan) harby gullukçylaryň ene-atalaryna hem-de başga adam bilen nikalaşmadyk aýallaryna (ärlerine) mugt lukmançylyk kömegini almak hukugy, garrylaryň we maýyplaryň internat öýlerine kabul edilmekleri barada artyk hukuk berilýär, şeýle hem öýde sosial kömegini almak hukugy berilýär.

8. Wepat bolan (aradan çykan) uly we ýokary derejeli ofiserleriň, şol sanda hem harby gullukda bolmagyň aňryçäk ýaşyna ýetmegi, saglyk ýagdaýy sebäpli ýa-da guramaçylyk-wezipe çäreleriniň geçirilmegi sebäpli harby gullukdan boşan uly we ýokary derejeli ofiserleriň aýallarynda (ärlerinde) olaryň wepat bolan (aradan çykan) gününe çenli peýdalanyň gelen lukmançylyk kömegi, özlerini şypahana-kurortlarda bejertmegi barada berlen ýeňillikler saklanyp galýar.

III bölüm

HARBY GULLUKÇYLARYŇ BORÇLARY

24-nji madda. Umumy borçlar

1. Türkmenistanyň döwlet özygtyýarlylygyny we çäginiň bitewiligini gorap saklamak, döwlet howpsuzlygyny üpjün etmek, ýaragly çozuşa gaýtawul bermek, şeýle hem Türkmenistanyň halkara borçnamalaryna laýyklykda bellenen wezipeleri ýerine ýetirmek – şu zatlaryň hemmesi harby gullukçylaryň harby borjunyň düýp manysyny hasyl edýär, harby borç bolsa harby gullukçylary:

1) harby kasama ygrarly bolmaga, öz halkyna wepaly hyzmat etmäge, öz Watanyň mertlerçe we başarjaň goramaga;

2) Türkmenistanyň Konstitusijasyny hem kanunlaryny, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalarynyň talaplaryny pugta berjaý etmäge, serkerdeleriň (başlyklaryň) buýruklaryny gürrüňsiz ýerine ýetirmäge;

3) öz halkynyň şöhratly goraýjylarynyň mertebesine we söweşjeň şöhratyna, harby atlaryň mertebesine we goşundaky ýoldaşlyk däbine sarpa goýmaga;

4) harby ussatlygyny kämilleşdirmäge, ýaragy we harby tehnika ulanmak üçin mydam taýyn saklamaga, harby emlägi aýawly saklamaga;

5) tertip-düzgünli, hüşgär bolmaga, döwlet syryny we harby syry gizlin saklamaga;

6) borçnamadaky borçlary pugta berjaý etmäge;

7) harby ugurdaky halkara hukugynyň Türkmenistan tarapyndan ykrar edilen kadalaryny berjaý etmäge borçly edýär.

2. Harby gullukçy "Harby borçlulyk we harby gulluk hakyndaky" Türkmenistanyň kanunynda göz önünde tutulan halatlarda harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirýän hasap edilýär.

25-nji madda. Wezipe borçlary we ýörite borçlar

1. Harby gullukçylaryň wezipe borçlary hem-de olary ýerine ýetirmegiň tertibi Türkmenistanyň kanunlary, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalar we beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalary arkaly kesgitlenýär.

2. Serkerdeleriň (başlyklaryň) täk özleri başlykdyr we olar parahatçylykly hem-de uruş döwründe hemişe söweşjeň we mobilizasion taýýarlygyň saklanmagy barada, söweş wezipeleriniň üstünlikli ýerine ýetirilmegi barada, söweşjeň taýýarlyk barada, şahsy

düzüme terbiýe berilmegi, onuň harby düzgün-nyzamlylygy, harby gullugyň howpsuzlygy, ýaraglaryň, harby tehnikanyň we emlägiň ýagdaýy hem-de abat saklanmagy, goşunyň maddy, tehniki, lukmançylyk, maliýe, sosial-hukuk we durmuş taýdan üpjün edilmegi barada jogap berýärler.

3. Tebigy betbagtçylygyň zyýanly netijelerini ýok etmek üçin çekilen, şeýle hem beýleki adatdan daşary ýagdaýlarda söweş tabşyrykda (söweş gullugynda), gije-gündizlik we garnizon tabşyryklarynda (narýadlarynda) duran harby gullukçylar ýörite borçlary ýerine ýetirýärler. Ýörite borçlar we olary ýerine ýetirmegiň tertibi Türkmenistanyň kanunlary arkaly hem-de Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalary arkaly belleniýär.

4. Harby gullukçylaryň ýörite borçlary ýerine ýetirmekleri üçin, olara goşmaça hukuklar (ýarag, güýç ulanmak, hökman ýerine ýetirilmeli talaplary bildirmek, pugta bellenen adamlara boýun egmek we ş.m.) berlip bilner, şol hukuklar bolsa Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalary hem-de Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalary arkaly kesgitlenýär.

IV bölüm

ÝARAGY SAKLAMAK, GÖTERMEK, PEÝDALANMAK WE ULANMAK HUKUGY

26-njy madda. Ýaragy, ýörite serişdeleri hem-de ýörite (harby) tehnikany saklamak, götermek, peýdalanmak we ulanmak hukugy

1. Harby gullukçylar harby gulluk borçlaryny ýerine ýetirenlerinde, olaryň ýaragy, ýörite serişdeleri hem-de ýörite (harby) tehnikany şu kanunda, Türkmenistanyň beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalarynda we Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalarynda kesgitlenilýän tertipde saklamaga, ýany bilen götermäge, peýdalanmaga we ulanmaga hukugy bardyr.

2. Harby gullukçylaryň aşakdaky halatlarda ýaragy, ýörite serişdeleri hem-de ýörite (harby) tehnikany bialaç çäre hökmünde hut özleriniň ulanmaga ýa-da bölümçäniň düzüminde ulanmaga haky bardyr:

1) goralýan harby we raýat obýektlerine, garawullara, harby bölümleriň jaýlaryna hem desgalaryna toparlaýyn ýa-da ýekeleýin ýaragly çozuş edilende, gaýtawul berip, yzyna serpikdirmek üçin;

2) ýaragy we harby tehnikany zorluk bilen eýelejek bolup edilen synanyşygyň önüni almak üçin;

3) harby gullukçylaryň we raýatlaryň üstüne çozulyp, olaryň janyna ýa-da saglygyna howp salnanda olary goramak üçin – eger olary başga usullar we serişdeler arkaly goramak mümkin bolmasa;

4) jenaýat eden adam ýaragly garşylyk görkezen wagtynda ony tutmak üçin ýa-da agyr jenaýat edip durka üstünden barlyp, ýüze çykarylan adamy tutmak üçin, şeýle hem ýaragly adamyň ýaragyny tabşyrmagy barada bildirilýän kanuny talaby ýerine ýetirmekden boýun gaçyryan wagtynda ony tutmak üçin – eger başga usullar we serişdeler bilen olaryň garşylyk görkezmeginiň öňüni almak, tutmak ýa-da ýaragyny elinden almak mümkin bolmasa;

5) girewe alnanlary boşatmak üçin – eger olary başga usullar we serişdeler arkaly goramak mümkin bolmasa;

6) ýaragly jenaýatçylykly toparlary we bileleşikleri ýok etmek üçin – eger başga usullar we serişdeler bilen olaryň garşylyk görkezmeginiň öňüni almak, tutmak ýa-da ýaragyny elinden almak mümkin bolmasa.

3. Ýarag ulanyljak bolnanda ony ulanmaga mejbur bolunjakdygy ilki duýdurylmalydyr. Emma duýdansyz ýaragly çozuş edilen wagtynda, söweş tehnikasynyň, ulag serişdeleriniň, deňiz we derýa gämileriniň ulanylmagy arkaly çozuş edilen wagtynda, şeýle hem adam saklawdan (gorag astyndan) ýaragly gaçan wagtynda ýarag duýdurylman ulanylyp bilner.

4. Harby gullukçylaryň ýaragy howply ýagdaýy duýdurmak (trewoga signalyny bermek) ýa-da kömege çagyrmak üçin peýdalynmaga haky bardyr.

5. Harby gullukçy ýaragy, ýörite serişdeleri hem-de ýörite (harby) tehnikany ulananda we peýdalananda daş-töwerekdäki raýatlaryň howpsuzlygyny üpjün etmek üçin mümkin bolan ähli çäreleri görmäge, zerur bolan mahalynda bolsa heläkçilik çekenlere gyssagly lukmançylyk kömegini bermäge borçludyr.

6. Aýallar we kämilik ýaşyna ýetmedikler barada ýarag ulanmak gadagandyr – ýöne olaryň ýaragly çozuş eden, ýaragly garşylyk görkezen ýa-da toparlaýyn çozuş edip, harby gullukçynyň (harby gullukçylaryň) janyna howp salan halatlary (eger başga usullar we serişdeler arkaly şeýle çozuşyň öňüni almak mümkin bolmasa) muňa girmeyär.

7. Harby gullukçy ýaragy, ýörite serişdeleri hem-de ýörite (harby) tehnikany ulanan ýa-da peýdalananan her bir halaty barada haýal etmän serkerdä (başlyga) habar berýär.

V bölüm HARBY GULLUKÇYLARYŇ JOGAPKÄRÇILIGI

27-nji madda. Hukuk tertibini bozanlygy üçin harby gullukçylaryň jogapkärçiligi

1. Harby gullukçylar özleriniň bozan hukuk tertibiniň häsiýetine hem derejesine baglylykda düzgün-nyzam, dolandyryş, maddy, raýat-hukuk we jenaýat jogapkärçiligini çekýärler.

2. Harby gullukçylar harby düzgün-nyzamy, ahlak kadalaryny we harby ar-namysy bozmak bilen baglanyşykly eden etmişleri üçin Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalarynda kesgitlenen esaslara we tertibe görä düzgün-nyzam jogapkärçiligini çekýärler.

3. Harby gullukçylar dolandyryş hukuk tertibini bozanlygy üçin dolandyryş hukuk tertibiniň bozulmalary hakyndaky kodeksine laýyklykda umumy esaslarda jogapkärçilik çekýärler. Şunda olar barada düzediş işlerinde işletmek, dolandyryş taýdan tussag etmek çäreleri, harby gullugy çagyryş boýunça geçýän harby gullukçylar barada bolsa jerime hem ulanyş bilmez.

4. Harby gullukçylar harby gulluk borçlaryny berjaý edende döwlete maddy zyýan ýetirenligi üçin Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda maddy jogapkärçilige çekilýär.

5. Raýat kanunlarynda göz önünde tutulan borçlaryň ýerine ýetirilmändigi ýa-da talaba laýyk ýerine ýetirilmändigi üçin harby gulluk borçlarynyň ýerine ýetirilmezligi sebäpli harby gullukçylaryň döwlete, ýuridik we fiziki şahslara, raýatlara ýetiren zyýany üçin hem-de kanunlarda göz önünde tutulan beýleki halatlarda harby gullukçylar raýat-hukuk jogapkärçiligini çekýärler.

6. Harby gullukçylar jenaýat edenligi üçin Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda jenaýat jogapkärçiligini çekýärler.

28-nji madda. Jemgyýetçilik täsir ediş çäreleri

1. Harby gullukçylar harby düzgün-nyzamy we jemgyýetçilik tertibini bozmak bilen baglanyşykly eden etmişleri üçin, şeýle hem ahlak kadalaryny we harby ar-namysy bozanlygy üçin jemgyýetçilik täsir ediş çärelerine sezewar edilip bilner – şahsy düzümiň ýygnaklarynda: ofiserler – ofiser ýygnaklarynda ara alnyp maslahatlaşylyp bilnerler, mundan başga-da, harby gullukçylaryň eden etmişlerine serkerdelik ar-namys kazyýetleri hem garap biler.

2. Harby gullukçylaryň eden etmişlerini ara alyp maslahatlaşmagyň hem-de olara seretmegiň we olar barada jemgyýetçilik täsir ediş çärelerini ulanmagyň tertibi Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň harby düzgünnamalary hem-de beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalary arkaly bellenyär.

29-njy madda. Harby gullukçylar barada kazyýet işini ýöretmek

1. Harby gullukçylaryň gatnaşýan raýat işleri boýunça, şeýle-de jenaýat jogapkärçiligine çekilmekleri bilen baglanyşykly kazyýet işini ýöretmek Türkmenistanyň kanunlary esasynda amala aşyrylýar.

2. Jenaýat işi boýunça tussag edilen harby gullukçy gauptwahtada ýa-da deslapky tussag ediş ýerlerinde raýatlardan aýry saklanýar.

3. Harby gullukçylara Türkmenistanyň kanunlarynda bellenen tertipde özüni aklamak-goramak hukugy berilýär.

30-njy madda. Şu kanunyň güýje girmegi

Şu kanun resmi taýdan çap edilen gününden güýje girýär.

Şu kanunyň güýje giren gününden başlap Türkmenistanyň Mejlisi tarapyndan 1993-nji ýylyň 8-nji oktýabrynda kabul edilen "Harby gullukçylaryň hem-de olaryň maşgala agzalarynyň statusy we sosial taýdan goralýşy hakynda" Türkmenistanyň kanunyny we şu kanuna üýtgetmeler we goşmaçalar girizilen ähli kanunlary güýjüni ýitiren diýip hasap etmeli.

**Türkmenistanyň
Prezidenti**

**Gurbanguly
Berdimuhamedow**

*Aşgabat şäheri.
2009-njy ýylyň 30-njy awgusty.*